

Sự tái định hình của nền văn minh nhân loại hiện tại? **The reshaping of a new human civilization**

Paul Valéry: "L'avenir n'est pas ce qui va arriver, mais ce que nous allons faire."
"Tương lai không phải là điều sẽ xảy đến, mà là điều chúng ta sẽ cùng tạo dựng."

Trong hơn ba mươi năm sau khi Liên Xô tan rã (1991), nhiều người tin rằng nhân loại đã bước vào một kỷ nguyên mới. Hoa Kỳ trở thành siêu cường duy nhất; toàn cầu hóa phát triển mạnh; Internet kết nối mọi châu lục; thương mại quốc tế bùng nổ; hàng hóa, vốn và tri thức lưu chuyển chưa từng có trong lịch sử.

Thời kỳ đó thường được gọi là **Pax Americana**, một trật tự quốc tế do Hoa Kỳ giữ vai trò trung tâm. Nhưng lịch sử không bao giờ dừng lại. Một quốc gia có thể sở hữu hàng triệu km² đất đai nhưng vẫn tụt hậu nếu không làm chủ AI, chất bán dẫn, dữ liệu, công nghệ không gian hay năng lượng tiên tiến. Ngược lại, những quốc gia có diện tích nhỏ như Singapore, Hàn Quốc hay Israel lại có ảnh hưởng vượt xa quy mô lãnh thổ nhờ khả năng làm chủ công nghệ và tri thức.

Quyền lực đang chuyển dịch từ "**sức mạnh cứng**" sang "**sức mạnh nền tảng**", khả năng kiểm soát các công nghệ và hệ thống thiết yếu mà nhiều quốc gia khác phải dựa vào. Cuộc khủng hoảng tài chính năm 2008, sự trỗi dậy của Trung Cộng, Brexit, đại dịch COVID-19, chiến tranh Nga–Ukraine, cuộc cạnh tranh Mỹ–Trung, và đặc biệt là sự bùng nổ của Trí tuệ nhân tạo (AI) đã báo hiệu rằng thế giới đang bước vào một giai đoạn chuyển tiếp. Trật tự cũ không còn đủ sức giải thích những biến động hiện nay, trong khi trật tự mới vẫn đang hình thành.

Sau năm 1991, nhiều người tin rằng Hoa Kỳ sẽ giữ vị trí thống trị lâu dài. Nhưng thực tế đã khác, Trung Cộng trở thành nền kinh tế lớn thứ hai thế giới, Ấn Độ nổi lên như một trung tâm sản xuất và công nghệ, Liên minh châu Âu vẫn là một cực kinh tế quan trọng,

và Nhật Bản và Hàn Quốc tiếp tục dẫn đầu trong nhiều lĩnh vực công nghệ. Thế giới đang chuyển dần sang một cấu trúc **đa cực**, trong đó nhiều trung tâm quyền lực cùng tồn tại.

1- Mỗi cuộc cách mạng công nghệ đều tạo ra một trật tự mới

Nếu nhìn lại lịch sử, chúng ta thấy quyền lực thế giới luôn thay đổi sau mỗi cuộc cách mạng công nghệ. Thế kỷ XV là cuộc cách mạng hàng hải. Những quốc gia làm chủ đại dương như Bồ Đào Nha, Tây Ban Nha, sau đó là Anh Quốc, đã xây dựng các đế chế thuộc địa. Thế kỷ XVIII và XIX là cuộc cách mạng công nghiệp. Hơi nước, điện lực và đường sắt đã đưa Anh, rồi Đức và Hoa Kỳ trở thành các cường quốc. Thế kỷ XX là thời đại của dầu mỏ, điện tử, hàng không và năng lượng hạt nhân. Hai siêu cường Hoa Kỳ và Liên Xô định hình thế giới suốt gần nửa thế kỷ.

Bước sang thế kỷ XXI, AI, dữ liệu lớn, điện toán đám mây, bán dẫn, công nghệ lượng tử, robot và công nghệ sinh học đang mở ra một cuộc cách mạng mới.

Lần đầu tiên trong lịch sử, **dữ liệu trở thành một nguồn tài nguyên chiến lược**, có giá trị tương đương hoặc thậm chí vượt lên trên nhiều loại tài nguyên vật chất.

Nói đến việc tái lập một trật tự thế giới làm chúng ta liên tưởng đến việc **"tái định hình của nền văn minh nhân loại"** thì dễ gây hiểu lầm rằng mọi nền văn minh sẽ hội tụ thành **một nền văn minh duy nhất**. Nếu điều trên tiếp tục tiếp diễn ra, thì "New World Order" của thế kỷ XXI sẽ không phải là sự thống trị của một quốc gia, mà là sự tái định hình của toàn bộ nền văn minh nhân loại dưới tác động của cuộc cách mạng công nghệ. Thiết nghĩ, điều trên sẽ là một **công nghệ tái định hình phương thức vận hành của các nền văn minh, chứ không xóa bỏ sự đa dạng của các nền văn minh.**

Đây là hai khái niệm hoàn toàn khác nhau.

1.1- Tái định hình văn minh:

Trên thế giới hiện nay, có thể nói, có bốn nền văn minh đang diễn ra tại bốn vùng khác biệt:

- Bắc Mỹ đặt trọng tâm vào cá nhân và quyền tự do.
- Âu Châu coi trọng pháp quyền và nhà nước phúc lợi.
- Đông Á chịu ảnh hưởng của Nho giáo, coi trọng cộng đồng, trật tự và giáo dục.
- Thế giới Hồi giáo có nền tảng tôn giáo rất mạnh.

1.2- Tái định hình thể chế:

Đây mới là nơi sẽ thay đổi mạnh mẽ từ thời Technate cho đến thời AI. Ngày xưa, liên lạc và thủ tục hành chính qua thư tay, hồ sơ giấy. Nhưng ngày nay, đã có AI, Blockchain, Big Data, Digital Government v.v... Tất cả các quốc gia, dù dân chủ hay không, **đều đang số hóa bộ máy nhà nước**. Đây là sự thay đổi về **phương thức quản trị**, không nhất thiết là sự thay đổi về **bản sắc văn hóa**.

1.3- Tái định hình hạ tầng công nghệ

Đây là nơi thiết nghĩ sẽ có sự hội tụ trong "trật tự thế giới" mạnh nhất, bất kể là nước Mỹ, Nhật, Đức, Hàn Quốc, hay Trung Cộng. Tất cả đều cần phải phát triển: AI, Robot, Quantum Computing, Semiconductor, Cybersecurity, Space Technology v.v... Đây gần như là "ngôn ngữ chung" của sức mạnh quốc gia trong thế kỷ thứ XXI.

Samuel Huntington có thể vẫn đúng khi viết quyển sách **"The Clash of Civilizations"**, năm 1996, trong đó Ông nói về các nền văn minh sẽ không hòa tan vào nhau. Do đó, hiện tại, rõ ràng là một trật tự mới sẽ không còn dựa trên "ý thức hệ" như ở thế kỷ thứ XX nữa. Đây mới là điểm chúng ta cần suy nghĩ. Nhìn qua suốt thế kỷ thứ XX, thế giới chia thành Dân chủ Tự do và Cộng sản. Nhưng thế kỷ XXI có thể

chia thành hai loại:

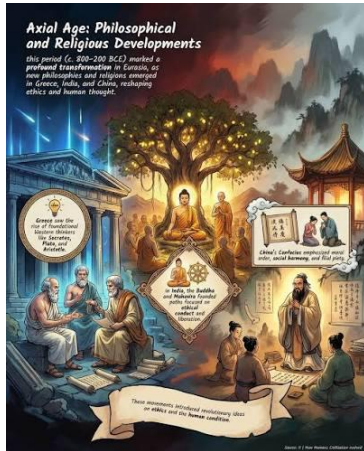
- Quốc gia nào làm chủ AI, làm chủ chip, làm chủ năng lượng, làm chủ dữ liệu, làm chủ không gian sẽ có ảnh hưởng lớn. Nói một cách khác, **quyền lực đang chuyển dịch từ "ý thức hệ" sang "năng lực công nghệ"**. Không phải ý thức hệ biến mất, mà nó không còn là yếu tố duy nhất quyết định vị thế quốc gia.
- Quốc gia hạng nhì, nếu không hội đủ các yếu tố kể trên.

Có lẽ thế kỷ XXI sẽ không chứng kiến **một nền văn minh thống nhất**, mà sẽ chứng kiến **một hệ điều hành - Operating System chung cho nhiều nền văn minh khác nhau**, trong đó, Android không biến người Nhật thành người Mỹ, không biến người Đức thành người Hàn. Nhưng tất cả đều dùng Internet, GPS, Cloud, AI ... để vận hành xã hội.

2- Tương lai toàn cầu

Qua trên, chúng ta có thể kết luận:

- Thế kỷ XX là thời đại của **quyền lực lãnh thổ** - Territorial Power.
- Thế kỷ XXI đang chuyển sang thời đại của **quyền lực nền tảng** - Platform Power.

Trong thời đại này, quốc gia mạnh nhất chưa chắc là quốc gia có diện tích lớn nhất, mà có thể là quốc gia kiểm soát được các nền tảng thiết yếu của thế giới: AI, dữ liệu, bán dẫn, năng lượng, không gian, tài chính số và các chuẩn công nghệ. Những nền tảng đó sẽ được nhiều nền văn minh cùng sử dụng, nhưng mỗi nền văn minh sẽ tiếp tục diễn giải và vận dụng chúng theo hệ giá trị, lịch sử và bản sắc riêng của từng quốc gia.

Đó là lý do xác tín về sự không xuất hiện **một nền văn minh toàn cầu duy nhất**, mà đúng hơn là **một hạ tầng công nghệ toàn cầu**, trên đó các nền văn minh Bắc Mỹ, Âu Châu, Đông Á, Nam Á, Hồi giáo và các khu vực khác vẫn tồn tại, cạnh tranh, hợp tác và phát triển theo những con đường riêng.

Từ đó, một trật tự thế giới mới của thế kỷ XXI sẽ không phải là sự thống nhất của các nền văn minh, mà là sự hội tụ của các nền tảng công nghệ và sự đa dạng của các hệ giá trị. Công nghệ sẽ tạo nên một 'hệ điều hành chung' cho nhân loại, nhưng mỗi nền văn minh sẽ tiếp tục viết nên 'phần mềm văn hóa' của riêng mình. Chính sự tương tác giữa hạ tầng công nghệ toàn cầu và bản sắc văn minh địa phương sẽ định hình diện mạo của thế giới trong nhiều thập niên tới.

Trật tự mới ấy sẽ không xóa bỏ sự đa dạng của các nền văn minh. Bắc Mỹ, Âu Châu, Đông Á, Nam Á hay thế giới Hồi giáo vẫn sẽ giữ bản sắc riêng. **Điều đang thay đổi là "hạ tầng của quyền lực": AI, dữ liệu, bán dẫn, năng lượng, không gian và các nền tảng số đang trở thành những yếu tố quyết định sức mạnh quốc gia.**

Thế kỷ XXI vì thế có thể sẽ không phải là thời đại của một đế chế toàn cầu, mà là thời đại của nhiều trung tâm quyền lực cùng tồn tại, cạnh tranh và hợp tác trên một nền tảng công nghệ ngày càng liên hợp.

Mai Thanh Truyết
Houston – 20-7-2026